

LKAS 37: ප්‍රතිපාදන, අසම්භාව්‍ය වගකීම් සහ අසම්භාව්‍ය වත්කම්

හැඳින්වීම

මෙම ප්‍රමිතියේ අරමුණ වන්නේ ප්‍රතිපාදනයන්, අසම්භාව්‍ය වගකීම් සහ අසම්භාව්‍ය වත්කම් සඳහා හඳුනාගැනීමේ නිර්ණායක තීරණය කිරීම සහ සුදුසු මිනුම්කරණ පදනම් යොදා ගැනීමත් එම තොරතුරු පරිශීලනය කරන්නන්ට ඒවායේ ස්වභාවය, කාලය සහ වටිනාකම අවබෝධ කර ගැනීමට හැකි වන පරිදි සටහන් වල ප්‍රමාණවත් තොරතුරු අනාවරණය කර ඇති බව සහතික කිරීමයි.

ප්‍රතිපාදන

ප්‍රතිපාදනයක් පහත පරිදි නිර්වචනය කරයි:

'ප්‍රතිපාදනයක් යනු කාලය හෝ ප්‍රමාණය පිළිබඳ අවිනිශ්චිතතාවයක් සහිත වගකීමකි.'

ප්‍රතිපාදන, වෙළඳ ණයහිමියන් සහ උපවිත වියදම් වැනි අනෙකුත් වගකීම් වලින් වෙන්කර හඳුනාගත හැක්කේ, එම ප්‍රතිපාදන පියවීමේදී අවශ්‍ය අනාගත වියදම්වල කාලය හෝ ප්‍රමාණය පිළිබඳ අවිනිශ්චිතතාවයක් පවතින බැවිනි.

- වෙළඳ ණයහිමියන් යනු ලබා දුන් හෝ සපයන ලද භාණ්ඩ හෝ සේවා සඳහා ගෙවීමට ඇති නිශ්චිත මුදල් ප්‍රමාණයක් මත ඇතිවන වගකීම් වේ.
- උපවිත වියදම් යනු, සේවකයින්ට ගෙවිය යුතු මුදල්, ලබාගෙන ඇති සේවාවන් සඳහා ගෙවීමට ඇති වගකීම් ආදියයි.

මෙම අවස්ථා දෙකෙහිදීම අවිනිශ්චිතතාවය සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රතිපාදනවලට වඩා ඉතා පහළ මට්ටමක පවතී.

ප්‍රතිපාදන සඳහා උදාහරණ:

- වගකීම් සහතිකය යටතේ විකුණන භාණ්ඩ සඳහා ප්‍රතිපාදන
- නීති විරෝධී පාරිසරික හානි යථාවත් කිරීම සඳහා ප්‍රතිපාදන
- නීති විරෝධී ලෙස සේවයෙන් පහ කිරීම සම්බන්ධයෙන් වන්දි ලබා දීම සඳහා ප්‍රතිපාදන
- සේවක ප්‍රසාද දීමනා සඳහා ප්‍රතිපාදන
- ආදායම් බදු සඳහා ප්‍රතිපාදන

මෙම උදාහරණවල පොදු ලක්ෂණය නම් බාහිර පාර්ශවයකට වර්තමාන බැඳීමක් පැවතීමයි. වර්තමාන බැඳීමක් නොමැති විට, කිසිදු ප්‍රතිපාදනයක් කළ නොහැක. උදාහරණයක් ලෙස, අලුත්වැඩියාව සහ නඩත්තුව සඳහා වර්තමාන බැඳීමක් නොමැති බැවින්, යන්ත්‍රෝපකරණ අලුත්වැඩියා කිරීම සහ නඩත්තු කිරීම සඳහා ප්‍රතිපාදනයක් හඳුනාගත නොහැක. ඒවා හුදෙක් අනාගත වියදම් වේ.

අ) ප්‍රතිපාදන හඳුනාගැනීම

පහත කොන්දේසි ඉටුවන විටදී ප්‍රතිපාදනයක් මූල්‍ය ප්‍රකාශන තුළ හඳුනාගත යුතුය:

- i. අතීත සිදුවීමක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ව්‍යාපාරයට වර්තමාන බැඳීමක් (නෛතික හෝ සම්මුතික) පැවතීම;
- ii. එම බැඳීම පියවීම සඳහා ආර්ථික ප්‍රතිලාභ හා බැඳුණු සම්පත් පිටතට ගලා යාමේ හව්‍යතාවයක් තිබීම; සහ
- iii. බැඳීමේ වටිනාකම පිළිබඳව විශ්වාසදායී ඇස්තමේන්තුවක් කළ හැකි වීම.

i. වර්තමාන බැඳීම නෛතික බැඳීමක් හෝ සම්මුතික බැඳීමක් විය හැකිය.

පහත අවස්ථාවලදී නෛතික බැඳීම් ඇති විය හැකිය:

- ගිවිසුම් නීතිය බලපැවැත් වීමෙන් (එහි නිශ්චිතව ප්‍රකාශිත හෝ ව්‍යංග නියමයන් හරහා);
- පාර්ලිමේන්තු පනත්වල විධිවිධාන බලපැවැත් වීමෙන්; හෝ
- වෙනත් නීතියක බලපැවැත් වීමෙන්.

උදාහරණ: ආදායම් බදු, වගකීම් සහතික ආදිය.

පහත අවස්ථාවලදී සම්මුතික බැඳීම් ඇති විය හැකිය:

- ව්‍යාපාරය අතීතයේ සිට අනුගමනය කරන ලද පිළිවෙතක් මගින්, ප්‍රසිද්ධ කරන ලද ප්‍රතිපත්තියක් මගින් හෝ ප්‍රමාණවත් තරම් නිශ්චිත වර්තමාන ප්‍රකාශයක් මගින්, ආයතනය විසින් ඇතැම් වගකීම් භාර ගන්නා බව බාහිර පාර්ශවයන්ට පෙන්වා දී ඇත්නම්; සහ,
- එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, ආයතනය විසින් එම වගකීම් ඉටු කරනු ඇති බවට බාහිර පාර්ශවයන් තුළ නිර්මාණය කරන ලද වලංගු අපේක්ෂාවක් පැවතීම

උදාහරණය: සෑම වසරකම සේවක ප්‍රසාද දීමනා ගෙවීම සඳහා ප්‍රකාශිත ප්‍රතිපත්තියක්.

ii. ආර්ථික ප්‍රතිලාභ හා බැඳුණු සම්පත් පිටතට ගලා යාමේ හව්‍යතාවය

සම්පත් පිටතට ගලා යාමක් හෝ වෙනත් සිදුවීමක් හව්‍ය ලෙස සලකනු ලබන්නේ, එම සිදුවීම සිදු වීමේ සම්භාවිතාව එම සිදුවීම සිදු නොවීමේ සම්භාවිතාව ඉක්මවා යන්නේ නම් පමණි. එනම්, සිදුවීම, සිදු වීමේ සම්භාවිතාව එය සිදු නොවීමට ඇති සම්භාවිතාවට වඩා වැඩිය. වර්තමාන බැඳීමක් පැවතීමේ හව්‍යතාවයක් නොමැති නම්, ආර්ථික ප්‍රතිලාභ හෝ සේවා විභවයන් හා බැඳුණු සම්පත් පිටතට ගලා යාමේ සම්භාවිතාව ඉතා සීමිත වන්නේ නම්, ආයතනයක් විසින් එය අසම්භාව්‍ය වගකීමක් ලෙස හෙළිදරව් කළ යුතුය.

iii. බැඳීම පිළිබඳ විශ්වාසදායී ඇස්තමේන්තුව

ප්‍රතිපාදන හඳුනා ගැනීමේදී විශ්වාසනීය ලෙස ඇස්තමේන්තු සිදු කිරීම අත්‍යවශ්‍ය කරුණකි.

ඇතැම් විරල අවස්ථාවන්හිදී හැර, කිසියම් බැඳීමක වියහැකි ප්‍රතිපල පිළිබඳව තීරණය කිරීමට සහ බැඳීම සඳහා ප්‍රතිපාදනයක් හඳුනා ගැනීමට තරම් විශ්වාසදායී ලෙස වගකීම පිළිබඳ ඇස්තමේන්තුවක් කිරීමට ආයතනයට හැකියාව ඇත. විශ්වාසදායක ඇස්තමේන්තුවක් කළ නොහැකි අතිශය විරල අවස්ථාවන්හිදී, හඳුනාගත නොහැකි වගකීමක් පවතී. එවැනි අවස්ථාවන්හිදී, වගකීම අසම්භාව්‍ය වගකීමක් ලෙස හෙළිදරව් කිරීම අවශ්‍ය වේ.

ආ) ප්‍රතිපාදන මැනීම

ප්‍රතිපාදනයක් ලෙස හඳුනාගත් වටිනාකම, වාර්තාකරණ දිනට පැවති බැඳීම බෙරුම් කිරීමට වැය වන වියදම පිළිබඳ වඩාත්ම විශ්වාසදායී ඇස්තමේන්තුව විය යුතුය.

සෑම වාර්තාකරණ දිනයකම අවසානයේ ප්‍රතිපාදන සමාලෝචනය කර වඩාත්ම විශ්වාසදායී ඇස්තමේන්තුව පිළිබිඹු වන පරිදි සකස් කළ යුතුය. මෙම සමාලෝචන හේතුවෙන්, ප්‍රතිපාදන සඳහා සිදු කරන ලද ඕනෑම වෙනස්කමක් LKAS 8 (අනාගතානුයෝගී භාවිතය) ට අනුකූලව ගිණුම්කරණ ඇස්තමේන්තුවේ වෙනසක් ලෙස සැලකිය යුතුය.

උදාහරණය: 1

ABC පොදු. සමාගම 20X4.04.01 සිට වසරක නිෂ්පාදන වගකීමක් සහිත භාණ්ඩ විකිණීම ආරම්භ කළේය. 20X5.03.31 න් අවසන් වන වසර තුළ සමාගම රු. 5,000,000 ක විකුණුම් සිදු කළේය. 20X5.03.31 වන විට, වගකීම් සහතික යටතේ විකුණන ලද භාණ්ඩ අලුත්වැඩියා කිරීමේ පිරිවැය 20X5.03.31 න් අවසන් වන වසර තුළ සිදු කරන ලද විකුණුම්වලින් 5% ක් වනු ඇතැයි සමාගම විශ්වාසදායක ලෙස ඇස්තමේන්තු කර ඇත.

20X5.03.31 දිනට සියලුම හඳුනාගැනීමේ නිර්ණායක සපුරා ඇති බැවින් එදිනට මෙම ප්‍රතිපාදනය හඳුනාගත හැකිය. එබැවින්, 20X5.03.31 දිනට හඳුනාගත යුතු ප්‍රතිපාදනය වන්නේ: $5,000,000 \times 5\% = 250,000$

ද්විත්ව සටහන

වගකීම් සහතික වියදම හර	රු. 250,000 (විකිණීමේ සහ බෙදා හැරීමේ වියදම)
වගකීම් සහතික සඳහා ප්‍රතිපාදන බැර	රු. 250,000 (ජංගම වගකීම)

උදාහරණය: 2

උදාහරණ 1 හි දක්වා ඇති තොරතුරු වලට අමතරව, 20X5.03.31 න් අවසන් වන වර්ෂය සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සඳහා සමාගමේ අධ්‍යක්ෂවරුන් විසින් 20X5.07.15 දින අවසර දී ඇති බව උපකල්පනය කරන්න. මෙම දිනය වන විට, 20X5.03.31 න් අවසන් වන වර්ෂය සඳහා නිෂ්පාදන මත වගකීම් සහතික සඳහා ප්‍රතිපාදනය රු. 100,000 කින් වැඩි කළ යුතු බවට සමාගම ඇස්තමේන්තු කර ඇත. ඒ අනුව, 20X5.03.31 වන විට නිෂ්පාදන මත වගකීම් සහතික සඳහා ප්‍රතිපාදනය රු. 100,000 කින් වැඩි කළ යුතු අතර, 20X5.03.31 දිනට වගකීම් සහතික සඳහා හඳුනාගත් අතිරේක ප්‍රතිපාදනය පහත පරිදි වේ:

ද්විත්ව සටහන

වගකීම් සහතික වියදම හර	රු. 100,000 (විකිණීමේ සහ බෙදා හැරීමේ වියදම)
වගකීම් සහතික සඳහා ප්‍රතිපාදන බැර	රු. 100,000 (ජංගම වගකීම)

එබැවින්, 20X5.03.31 දිනට හඳුනා ගත යුතු මුළු වගකීම් සහතික සඳහා ප්‍රතිපාදනය රු. 350,000 කි.

ඇ) ප්‍රතිපාදන වලට අදාළ හෙළිදරව් කිරීම්

එක් එක් වර්ගයේ ප්‍රතිපාදන සඳහා, පහත සඳහන් දෑ හෙළිදරව් කළ යුතුය:

- කාලච්ඡේදය ආරම්භයේ සහ අවසානයේ ඇති ධාරණ වටිනාකම;
- පවතින ප්‍රතිපාදනයන්ගේ ඉහළ යාම් ඇතුළුව, කාලච්ඡේදය තුළදී සිදු කරන ලද අතිරේක ප්‍රතිපාදන;
- කාලච්ඡේදය තුළ භාවිතා කරන ලද අගයන් (එනම් ප්‍රතිපාදනයට එරෙහිව දරන ලද සහ අය කරන ලද);
- කාලච්ඡේදය තුළදී භාවිත නොකොට ප්‍රතිවර්ත්‍ය කරන ලද අගයන්; සහ
- කාල නිර්ණයේ සහ වට්ටම් අනුපාතයේ වෙනස්වීම් හේතුවෙන් මෙම කාල සීමාව තුළ වට්ටම් කළ අගයේ සිදුවන ඉහළ යාම.

ප්‍රමිතියට අනුව ප්‍රතිපාදන සඳහා පහත හෙළිදරව් කිරීම් ද අවශ්‍ය වේ:

අ) බැඳීමේ ස්වභාවය සහ අපේක්ෂිත ආර්ථික ප්‍රතිලාභ පිටතට ගලා යාමේ කාලය පිළිබඳ සංක්ෂිප්ත විස්තරයක්;

ආ) එම ගලායාම්වල ප්‍රමාණය හෝ කාල නිර්ණය පිළිබඳ අවිනිශ්චිතතාවයන් පිළිබඳ ඇහවීමක් සැපයීමට අවශ්‍ය වූ විට, අනාගත සිදුවීම් සම්බන්ධයෙන් කරන ලද ප්‍රධාන උපකල්පනයන් සහ ප්‍රමාණවත් තොරතුරු ඉදිරිපත් කළ යුතුය; සහ

ඇ) අපේක්ෂිත ප්‍රතිපූරණය සඳහා හඳුනාගෙන ඇති වත්කම් වල අගය ද සඳහන් කරමින්, අපේක්ෂිත ප්‍රතිපූරණයන්ගේ අගය.

අසම්භාව්‍ය වගකීම්

අසම්භාව්‍ය වගකීමක් පහත පරිදි නිර්වචනය කරයි:

අසම්භාව්‍ය වගකීමක් යනු:

අ) අතීත සිදුවීමක ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පැන නගින සහ ආයතනයේ සම්පූර්ණ පාලනයෙන් තොර අවිනිශ්චිත අනාගත සිදුවීම් එකක් හෝ කිහිපයක් සිදුවීම හෝ නොවීම මත පමණක් පැවැත්ම තහවුරු වන විය හැකි බැඳීමකි;

(උදාහරණයක් ලෙස, සේවයෙන් පහ කිරීම සම්බන්ධයෙන් සේවකයෙකු සමාගමට එරෙහිව ගොනු කරන ලද නඩුවක් වාර්තා කරන දිනට අධිකරණයේ විභාග වෙමින් පවතී නම්, සහ එම නඩුවෙහි ප්‍රතිඵලය අවිනිශ්චිත බවට වෘත්තීය උපදෙස් ලැබී ඇත්නම්, එය වාර්තා කරන දිනයේදී අසම්භාව්‍ය වගකීමක් ලෙස හඳුනාගත යුතුය.)

හෝ

ආ) අතීත සිදුවීම් වලින් පැන නගින නමුත් පහත හේතු මත හඳුනා නොගත් වර්තමාන බැඳීමක්

i. අදාළ බැඳීම පියවීම සඳහා ආර්ථික ප්‍රතිලාභ හා බැඳී පවතින සම්පත් පිටතට ගලා යාමේ භව්‍යතාවයක් නොමැති වීම.

(උදාහරණයක් ලෙස, වෙනත් ආයතනයක් විසින් ගන්නා ලද ණයක් සඳහා ණයහිමියෙකුට ඇපකරයක් ලබා දී, වාර්තා කරන දිනය වන විට ණය පැහැර හරිනු ලැබීම අවිනිශ්චිත නම්, ඇපකරු වගකීමක් හඳුනා ගැනීමට අවශ්‍ය නොවේ.)

නැතහොත්

ii. බැඳීමෙහි වටිනාකම ප්‍රමාණවත් විශ්වසනීයත්වයකින් ඇස්තමේන්තු කළ නොහැකි වීම.

(උදාහරණයක් ලෙස, වෙනත් පාර්ශවයක් විසින් වන්දි ඉල්ලා ආයතනයට එරෙහිව පවරා ඇති නඩුවක තීන්දුව පිළිබඳ කිසිදු සාක්ෂියක් නොමැති විට එය විය හැකි බැඳීමක් පමණක් නිසාත් වන්දිය විශ්වාසදායක ලෙස මැනිය නොහැකි නිසාත්, වාර්තා කිරීමේ දිනයේදී කිසිදු වගකීමක් හඳුනා ගැනීම අවශ්‍ය නොවේ.)

අසම්භාව්‍ය වගකීමක් මූල්‍ය තත්ව ප්‍රකාශය තුළ වගකීමක් ලෙස හඳුනා ගනු නොලැබේ. කෙසේ වෙතත්, ආර්ථික ප්‍රතිලාභ හා බැඳී පවතින සම්පත් පිටතට ගලා යාමේ භව්‍යතාවය ඉතාමත් අඩු අවස්ථාවකදී හැර අනෙකුත් අවස්ථාවලදී, අසම්භාව්‍ය වගකීම හෙළිදරව් කළ යුතුය.

ආර්ථික ප්‍රතිලාභ හා බැඳී පවතින සම්පත් පිටතට ගලා යාමේ භව්‍යතාවය ඉතාමත් අඩු අවස්ථාවකදී හැර, ව්‍යාපාරයක් මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනයේ එක් එක් අසම්භාව්‍ය වගකීම් වර්ගය සඳහා, අසම්භාව්‍ය වගකීම්වල ස්වභාවය පිළිබඳ කෙටි විස්තරයක් සහ, ප්‍රායෝගිකව කළ හැකි නම්, පහත දැ හෙළි කළ යුතුය:

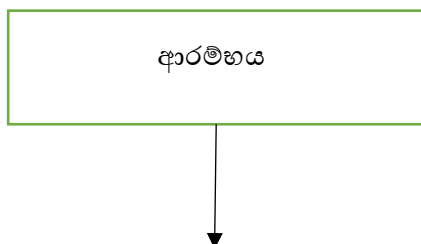
(අ) එහි මූල්‍ය බලපෑම පිළිබඳ ඇස්තමේන්තුවක්;

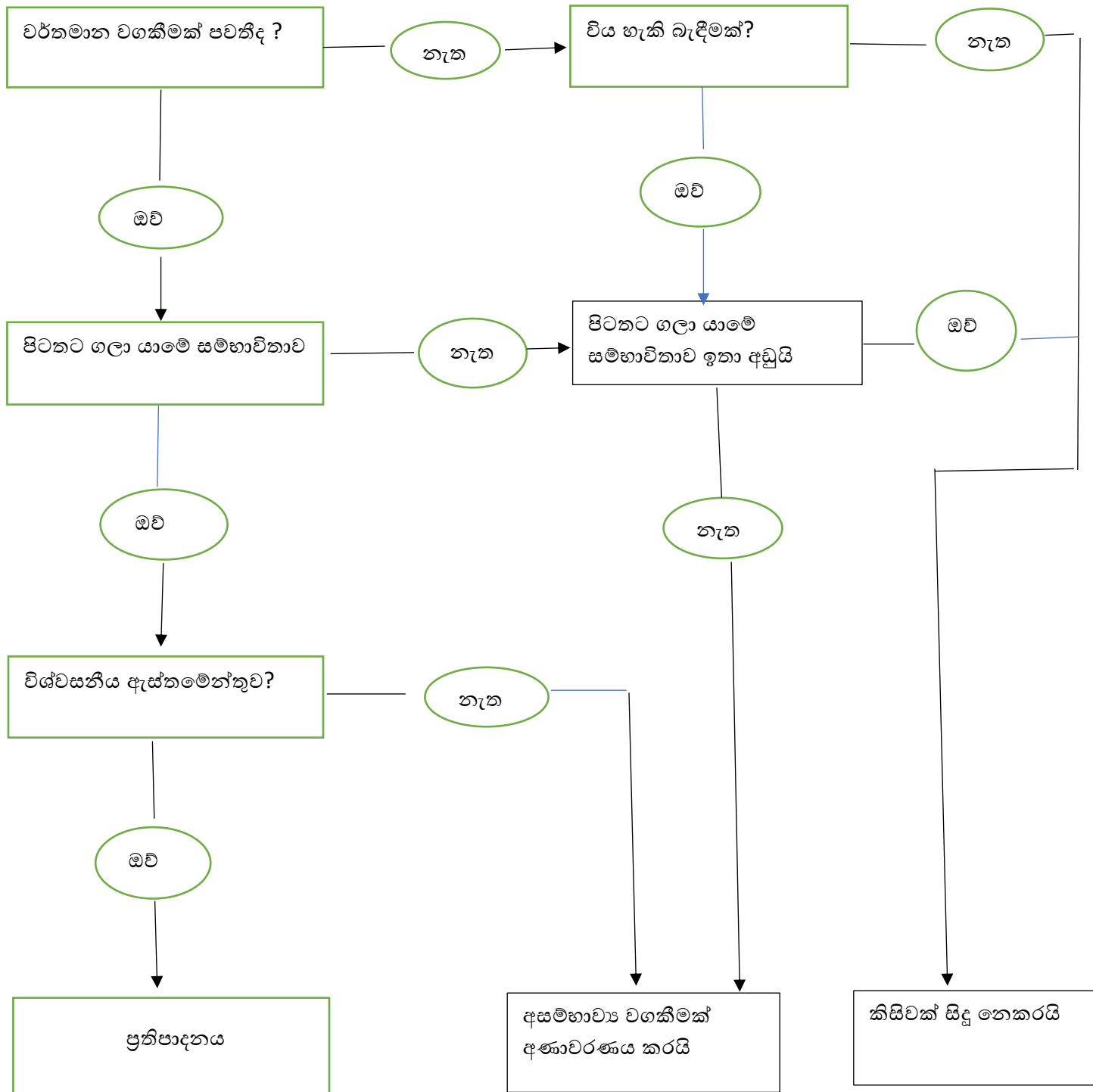
(ආ) ඕනෑම පිටතට ගලා යාම්වල වටිනාකම හෝ කාලය පිළිබඳව පවතින අවිනිශ්චිතතාවයන් පිළිබඳ ඇඟවීමක්; සහ

(ඇ) ප්‍රතිපූර්ණයක් ලබා ගැනීමේ හැකියාව

ප්‍රතිපාදනයක් සහ අසම්භාව්‍ය වගකීමක් අතර වෙනස පහත රූපයේ සාරාංශ කර ඉදිරිපත් කර ඇත: LKAS 37 හි නිරූපණය කර ඇති තීරණ ගස.

රූපය: තීරණ ගස

අසම්භාව්‍ය වත්කම්

අසම්භාව්‍ය වත්කමක් යනු අතීත සිදුවීම් වලින් පැන නගින සහ ආයතනයේ සම්පූර්ණ පාලනයන් තොර අවිනිශ්චිත අනාගත සිදුවීම් එකක් හෝ කිහිපයක් සිදුවීම හෝ සිදු නොවීම මත පමණක් පැවැත්ම තහවුරු වන විය හැකි වත්කමකි.

මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල අසම්භාව්‍ය වත්කම් හඳුනා නොගනී. ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ගලා ඒමක් සිදුවීමේ සම්භාවිතාවක් ඇතිවිට පමණක් අසම්භාව්‍ය වත්කමක් හෙළිදරව් කෙරේ.

උදාහරණය: 3

ගිවිසුම කඩ කිරීම සම්බන්ධයෙන් තරහකරුවෙකුට එරෙහිව PQR පෞද්.සමාගම රුපියල් 3,000,000 ක වන්දියක් ඉල්ලා අධිකරණයේ නඩුවක් ගොනු කරන ලදී. PQR පෞද්.සමාගමහි නීතිඥයින් විශ්වාස කරන්නේ සමාගම නඩුව ජයග්‍රහණය කිරීමේ සම්භාවිතාවක් ඇති බවයි. මෙය සමාගමට විය හැකි වත්කමක් වන අතර එබැවින් එය අසම්භාව්‍ය වත්කමක් ලෙස සැලකිය යුතුය. ඒ අනුව, මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල හෙළිදරව් කිරීමක් කළ යුතුය.